

С.В. Чуйкова, викл. вищої кат. (*КПХП ХНТУСГ, Харків*)

А.В. Глазунова, викл. I кат. (*КПХП ХНТУСГ, Харків*)

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Всі ми сьогодні є свідками й безпосередніми учасниками небаченого ще ніколи в історії людської цивілізації стрімкого прискорення науково-технічного і соціального прогресу. За своїми глибиною і масштабами воно визначає інноваційний характер розвитку й істотно змінює не тільки цілі й характер суспільного виробництва, а й саму систему життєвих цінностей. Люди все більше усвідомлюють самоцінність знань, їх роль у визначенні подальших шляхів розвитку. Невипадково сучасне суспільство отримало назву суспільства знань, або К-суспільства (від англійської Knowledge-society).

Знання стають не просто надбанням людини, а й джерелом і засобом її інтелектуальної діяльності, отримання нею нових знань і створення нових технологій. Вони дійсно перетворюються не просто на продуктивну силу, а й виступають потенційною можливістю отримання прямої і безпосередньої економічної вигоди для їх носія. Водночас знання як основний результат творчої інтелектуальної діяльності, є результатом інноваційного мислення, стають визначними чинниками подальшого плідного розвитку продуктивних сил суспільства, забезпечують його інноваційний характер.

Інтелектуальна власність поширюється на наукові відкриття, технічні винаходи, технологічні та організаційні ноу-хау, які захищені патентами чи авторськими свідоцтвами. При цьому винаходами можуть вважатися нові пристрої, нові способи використання або нові речовини. Патенти є досить дорогою для суспільства монополією на використання об'єкта патентування, вона має обмежене поширення тільки на те, що дійсно слугує вагомим внеском у рівень розвитку техніки.

Інтелектуальна власність і авторське право, яке являє собою надійну систему захисту результатів творчої діяльності, виступають однією з ознак інноваційного характеру суспільства і водночас потужним чинником його розвитку. Справа в тім, що як для науково-технічної, так і для художньої творчості характерними є органічне поєднання особистого і суспільного інтересів, які переплітаються у складній взаємодії моральнісного, правового і економічного аспектів. Для суспільства результати творчої діяльності дають змогу збільшувати обсяг матеріальних і духовних благ, сприяючи зростанню якості життя і діяльності.

Важливу роль відіграють також морально-етичні аспекти інноваційної діяльності, інтелектуальної власності та системи захисту авторських прав. Це пов'язано з досить поширеним прагненням людей отримати без особливих матеріальних втрат, а краще взагалі безкоштовно, можливість користуватись кращими результатами творчої діяльності, створеними іншими людьми.

Процеси глобалізації і розвитку інформаційно-комунікаційних засобів зумовлюють ситуацію, коли ідеї, що виникли у однієї людини і висловлені нею, наприклад, через Інтернет, можуть породжувати цілий ланцюжок ідей і конкретних технічних і художніх витворів у великій кількості людей в будь-яких місцях планети. В цьому разі досить складно визначити пріоритет відкриття чи винаходу.

Система освіти є надзвичайно важливим і відповідальним суспільним інститутом. Вона не тільки виконує свою безпосередню функцію підготовки підростаючих поколінь до успішного життя й діяльності в умовах даного конкретного суспільства, а й забезпечує збереження, примноження і передачу від одного покоління до іншого надбань матеріальної і духовної культури. Унікальність вищої школи полягає у тому, що однією з основних функцій її науково-педагогічного складу, поряд з навчально-виховною діяльністю, є здійснення науково-технічних досліджень і розробок.

По-перше, це дозволяє викладачам не тільки підтримувати, а й постійно підвищувати професійну компетентність в обраній сфері знань, а також поповнювати зміст освіти результатами своїх досліджень. По-друге, отримані результати їхньої творчої діяльності дозволяють формувати інтелектуальну власність і отримувати відповідний додатковий прибуток. По-третє, залучаючи студентів до участі в науково-дослідній роботі, вчені і педагоги не тільки посилюють їх мотивацію до оволодіння професійною компетенцією, формують у них навички наукового пошуку та незалежного оформлення його результатів, а й виховують поважне ставлення до інтелектуальної власності та її правового захисту.

Таким чином, інтелектуальна власність виступає результатом творчої діяльності людини і стає з одного боку засобом задоволення її потреби у творчості, а з іншого – важливим чинником науково-технічного і соціального прогресу. Тому завданням системи освіти має бути розвиток креативних здібностей студентів і стимулювання їх творчої активності як важливого чинника інноваційного розвитку.